

Megjelenik
1 évfolyam 12 iven,
egyes szám a hónap 1-én.
Előfizetési díja:
1 ft 20 kr.

IRODALMI SZEMLE.

KIADÓ ÉS SZERKESZTŐ:
LUGA LÁSZLÓ.

Hirdetések
kétszer hasábozott
petitsoronként
6 krajezárral
számíttatnak.

Eger. I. évfolyam.

12. szám.

Deczember 1-én, 1876.

A t. olvasókhhoz!

Az „Irodalmi Szemlét“ jövő évben is folytatni fogjuk azon alakban és beosztással, mint az ez évben megjelent. Jövőre is a magyar irodalmi s főképen egyházirodalmi művek ismertetése és méltatása leend főcélunk.

Az „Irodalmi Szemle“ előfizetési díja egész évre **1 frt.** leend, s csak egész évre fogadhatunk el előfizetést. Mindazokat, kik lapunkat birni ohajtják, kérjük, hogy mielőbb sziveskedjenek előfizetni.

Az első szám jan. 1-én fog megjelenni.

Lapunkat jövőre is ajánljuk, különösen a magyar egyházirodalom iránt érdeklődő t. közönség becses figyelmébe és pártolásába.

Eger, 1876. nov. 30.

A szerkesztő.

Egyházirodalmi iskoláinkról.

Befejező czikkünkre azon hatás jelzését tartottuk fel, melyet a felsorolt adatok megfigyelése keltett bennünk, s mely elfojthatlanul kimondatja velünk a fő fő dologra vonatkozó véleményünket.

Ugy találtuk, hogy az egyházirodalmi iskolák munkásságának közvetlen s főeredménye a különféle fordított művek kiadásában jelentkezik.

Nem akarjuk, nem is lehet a közrebocsátott művek számát bármelyik iskola működésének kizárólagos mérvéül tekinteni; szeretjük hinni, hogy az egyes iskolák, ha a nyilvánosság előtt gyakran fel nem lépnek is, köreikben élénk tevékenységet fejtenek ki; de a kiadványok ügyét általán oly fontosságúnak találjuk, hogy midőn az iskolák működésének természete, iránya felől néhány bíráló és tájékoztató szót közrebocsátani bátorodunk, első sorban is a kiadványok szempontjából látjuk szükségesnek a kiindulást.

A kiadványok, mint a felsorolásból látható, elég szép számban vannak. De egy-két aprósabb munkát leszámítva — mindannyi fordítási.

E jelenségnek sok örvendetes mozzanat dacára is, melyek azzal összefüggve lépnek fel, szorosán az iskolák működését tekintve, legkevésbé sem tapsolunk.

Az irodalmi termékek általuk szaporodtak; olvasókörük megvolt; egyes iskoláknak anyagilag is hasznot hajtottak; mind igaz; s épen nem akarjuk e körülmények valódi értékének feltüntetése

részletesebben felvetni a kérdéseket: több-e a maradandó becsü mű, (mert van ilyen nem egy) mint a mulékony értékű, a megjelentek közt? a becsületbeli, bizonyos collegiálitási kötelezettség, — s moecenasi jóhajlam mellett legtöbb esetben volt-e s mily befolyása az olvasóközönség szükségérzetének a munkák elkelésére? s nem nagyobb szellemi hátránnyal volt-e megfizetve ama haszon? Csak ez utóbbi kérdésre felelünk egy nyílt „igen“-nel. S ez a pont az, melyet az ügy érdekében leginkább ajánlunk megszívlelésre.

Az önképzés ügye, hogy sikeres legyen, másnemű tevékenységet vár az illető köröktől, mint hogy egyszerű fordító intézetekké fajuljanak. Pedig a mohó fordítgatási buzgalom oly mértékben kezd nyilvánulni, hogy ez elfajulástól méltán lehet tartani.

Az első süker, melyet valamely iskola kiadványával a közönségnél arat, kedvet, ösztönt ad a megkezdett ut folytatására; más iskolák példája csábító versenyt szül; — s bizony némely iskola megbocsáthatlan hibának s tán még szégyennek is tartaná, ha a maga évi „átültetvényét“ az irodalom piacán be nem mutathatná.

Lehet, hogy a buzgó fordítgatás s könyvkiadási vállalkozások indokai nem épen az imént mondottakban keresendők mindenkor; — de a tény áll, hogy az e részben mutatkozó buzgóság uralkodni látszik az iskolák szellemén. S ez nines jól. Csak általán beszélünk, minden különös czélzás nélkül.

Sértve ne érezze magát senki. De vegyük a dolgot, a mint van. Mi haszon ered a fordításokból az önképzés javára? — A tagok kikapják a fordítandó részleteket. Lefordítják. Egy-két tag összeállítja, összesűnítja a töredékeket. Az egyesek végezve feladatukat, vágyva várják az előfizetési felhívások eredményét, a mű megjelenését. A főgond azután a munka anyagi kiállítása körüli teendőkre irányul s tán szorítkozik is. Főmozzanataiban ez a rendes processus. Az egyesek, ha épen nem bírják a nyelvet teljesen, melyen az eredeti mű iratott, pár ivnyi dolgozattal egy kis nyelvgyakorlatot végeztek: a kik bírják ama nyelvet, a töredékes részlettel könnyű szíjjel elkészülnek. Aztán evvel re quasi bene gesta évi munkájokat legtöbbször befejezték. Néhányan még végzik a technikai munkát.

Kérdjük ujlag: mi haszon esik e munkából az önképzés javára? Mert ne feledjük, hogy a hol egyszer főzéül szolgál az évi munkát kiállítása, ott egyébre vagy idő nem marad, vagy ösztön sem támad, legalább nem fokoztatik a törekvés más irányu, derekas munkásságra. Lehet, hogy némelyek a végletek tulzott feltüntetését látják e jellemzésben. De e végletre juthat egész természetesen a felkapott irány ott is, hol még eddig nem jutott, hol zsidbasztó hatását csak még csekélyebb mértékben fejti ki a szellemi fejlődés, helyes értelemben vett önképzés hátrányára.

Hogy a fordításokban kifejtett munkásság minden szellemi haszon nélkül való volna, józanul nem állithatná senki.

De más kérdés, hogy e munkásság nem egy más hasznosabb munkásságot szorít-e ki s absorbeál, melynek azonnal érő gyümölcsei talán nincsenek, de inkább megfelel a célnak, melyet az irodalmi iskoláknál feltételezünk?

Egy percze sem feledhetjük, hogy az iskolák célja: az önképzés; s nyomban utána merjük tenni, hogy a fordításokban való elmerülés legkevésbbé sem sikeres eszköz e cél elérésére.

Nem könyveket várunk az ifjuságtól, hanem alapos készütséget. S ha a megkezdett, s mindinkább terjedő könyvkiadási buzgóság ez utóbbi igény érvényesülését gátolja, szívesen vesszük, ha könyveink annyira nem szaporodnak is. A kedvezenc megszokással szakítani itt-ott tán nehezen esik; de az ügy érdekében szakítani kell.

Nem akarjuk magunkat félreértéseknek kitenni.

A fordítást bizonyos tekintetben hasznos munkának ismerjük el mi is; azt iskoláink köréből egészen kiküszöbölni nincs szándékunkban. Csak korlátokat kérünk felállítani; s oda célzunk, hogy az iskolák feladatának tudata tisztán lebegjen mindig az illetők előtt.

Nincs itt jelenleg helye kifejtetni a most mondanó eszmét; de megpendíthetjük, hogy mi azon tervnek sem volnánk ellenzői, mely szerint több iskola együttesen is vállalkozhatnék valamely nevezetes — talán több kötetes — idegen műnek

időnkinti — s tán egyidejű — kiadására; hol is az egyes iskolákat nem borítaná el egészen a fordítandó anyag özöne; nem nyomná el az önálló munkásságra való törekvést; a közönség nemesak értékes munkát kaphatna, de az eredetinel olesóbban, jutányosabban is — s már csak ez okon is nagyobb arányu pártfogás lenne remélhető. A kivétel részletezése nem ide tartozik. De lehet róla elmélkedniök az illetőknek.

Kevesebbet tehát a fordításokból! S azután: többet az önálló tanulmányozáson, munkásságon alapuló önképzés javára!

Hogyan?

Részletes utasítást adni, bevalljuk nehéz; s magunkat illetékeseknek sem érezzük. Ha az egyes iskolák alapszabályait részletesen ismernök, talán azokban is találhatnánk nem egy, e részben hátrányos, azért elvetendő pontot, mint találhánk más részről nagyon is szép intézkedéseket.

De minden alapszabálynál hatályosb tényező itt: az egyes tagok részéről feladatuk világos felismerése, s átérzése; a vezetők, az elnökök részéről a munkálkodásnak irányzása, szabályozása.

Tanulmányozás, — a tanulmányok önálló feldolgozása: — ime, ez elvet szeretőök mindenek előtt valósulva látni iskoláinkban. Irót teremteni nem lehet. Nem kívánhatni, hogy az iskolák minden tagja eo ipso hírneves irodalmárrá képeztessek. De a tollforgatásban nagyobb gyakorlottságot szerezhethet mindenki. S a mi fő: ama bizonyos aluszékonyság, lanyhaság, mely legtöbbször oly sajnosan erőt vesz későbbi éveikben, s melyet elleneink függe tevékenységével szemben fájdalommal észlelünk nem egy helyen napjainkban is, — az irodalmi iskolák helyes működése által már gyökerében elfojtható; s az önzetes munkaszeretet alapja megvethető.

A gondolkozva-olvasás, mi minden tanulmánynál mellözhetlen, bizonyos rugékonyságot ad az elmének; az olvasottak írásbeli reprodukálása pedig nemesak az alaposágot szerzi meg és szilárdítja, de az irályt is fejleszti, s jóra való kritika mellett nemesíti, könnyíti. A siker azután önbizalmat, munkakedvet ad.

S ennyit minden tag megtehet és elérhet.

Ha, mint nagyon ohajtandó, valamely irodalmi szakra való hajlam félreismerhetlenül nyilatkozik már az ifjúkorban, s e hajlam fejlesztése, kiművelése szakszerű tanulmányozás által kellőkép ápolatik s elősegittetik: az irodalmi iskola, melyben az ily nemű törekvés érvényesülni alkalmat talál, megbecsülhetlen intézménynek bizonyul kétségkívül. S az iskolák szervezetének, működésének ez igény kielégítése legyen első sorban is célja.

Mindenkire nézve egyenlően lehető, hogy a kedvezenc tárgyát érdeklő művekből kivonatokat készítsen, több-kevesebb önállósággal azok fölött tanulmányt írjon. Ily munkásság rendszeresen vive, fokonkint mindig nagyobb önállóságra juttat; a siker nagyobb reményével kecsgettető kísérletekre

serkent; az irói készütséget többé kevesebbé megadja; — egy szóval: az irodalmi működést megszereteti. S ezt ohajtjuk leginkább.

Ismételjük: nem könyveket várunk az ifjúságtól, hanem alapos készütséget.

De az iskolák életképességéről még a kiadványok is tanuskodhatnak olykor-olykor, ha a fordítások ellen felhozott érveink meghallgatásra találának is. A jobb dolgozatok időnkint összegyűjtve megjelenhetnek, — s talán e részben is lehetne az iskolák között bizonyos munkaközösséget létesíteni, mint főlebb a fordításokra nézve jeleztük.

Csak azt jegyezzük meg, hogy teljesen idegenek vagyunk holmi központi közlöny megalapításának néhány évvel ezelőtt felmerült és szerencsésen elaludt eszméjétől.

Különben, hogy végezzünk, úgy tartjuk, hogy lapunk szűk terén elég rámutatni a főbb teendőkre, elég egy-két lényegesebb elvnek kifejezést adni. Ohajtjuk, hogy eszméink alkalmat, s anyagot szolgáltatassanak az iskoláknak saját ügyök bővebb megvitatására. Adja Isten, hogy tényekkel feleljenek — igazolva minket — sorainkra, melyeket a valódi ügyszeretet iratott velünk. — di.

Szemle.

Zsasskovszky-Tárkányi **Katholikus**

egyházi Énektár. A bevett közajtatossági énekekből ujjakkal bővítve, kath. egyházi éneklők s e pályára készütlők számára szerkeszté és kiadá Tárkányi B. J. orgonakisérettel, köz- és utójátékokkal énekhangjegyekre tették: Zsasskovszky Ferencz és Endre, második bővített kiadás, az egri érseki lyceumi nyomda bizománya. Egerben, 1874. Ára fiztve 5 frt.

Annyira meghatók, és a valódi áhitat előmozdítására alkalmasak a mi katolikus egyházi énekeink, hogy legkevésbé sem tudunk csodálkozni Bach Sebestyén, a német protestáns orgonaszok legnagyobb művészenek nyilatkozatán, midőn ő azokat megmagyarázhatlan ünnepegyességök mellett legszebb, s legmagasztosabbaknak nevezi. Ha hitközönnyel telt szívvel lép is valaki valamely egyházba, a népnek a kántor által egyszerű és szabályos orgonával kísért éneke annyira meghatja, hogy ajkai önkénytelenül imára nyílnak. Vannak esetek, midőn a nagyvárosokban mügondal rendezett hangversenyek hidegen hagyják a keblet, míg az igénytelen falusi templomokban helyes irányban vezetett egyházi ének a fogékony szív legbelsőbb redőibe hat. Ezen, és számos a gyakorlat terén észlelt indokok által vezéreltetve, a hazai egyházi népének emelése tekintetéből kiváló fontosságú, s horderejű mü az, melyet itt t. olvasóinknak bemutatunk, ezime: „Katholikus egyházi énektár“ stb. E mü első kiadása a „Manuale Musico Liturgicum“ fölé ismeretes munka után jelent meg, s korszerűségénél fogva nagy figyelmet ébresztve, a napi sajtó, s egyéb szakközlönyök által a legkedvezőbben fogadtatott. Érdemlegesen levén annak szövege bol. em. Toldi F., és más irók által kitüntetve, mi azt itt, mint zeneirodalmi terméket kívántuk bemutatni, competens szaklapok véleménye alapján, hogy így az illetők annál biztosabban tájékozva legyenek annak belértéke felől.

Ugyanis Mosonyi Mihály a nagy zene-tudós és eriteus a „Zenészeti Lapok“ 1860-ik évi 45, 46, 47 és 48-ki számaiban e munkát tü-

zetesen bírálván, a többi közt így nyilatkozik: „Örömmel üdvözöljük e munkát, melylyel az illető kiadók fényes bizonytságot tettek arról, hogy szép, s nagy hivatásukat kellően felfogták s méltóképen megfeleltek nehéz feladatuknak. A fent címzett munka rég szükségelt segédkezett nyujt a katolikus egyháznak arra, hogy az, a nem kevésbé elhanyagolt egyházi énekeit szabályozza, emelje s nemesítse. Ha e mü általánosan elfogadtatik közhasználatra, s az egész országban elterjedend: sok eddig fenállott hiány fog pótoltatni, s testté váland amaz üdvös s czélszerű eszme, hogy minden katolikus templomban egyforma egyházi énekek, egyforma modorban használtassanak. Sokan lehetnek, kik előtt ez eszme megvalósíthatása talán lehetetlennek fog tetszeni, miután sok helyütt annyira szokva vannak már a régóta bevett s használt dallamok s énekekhez, hogy más ujjaknak behozatala szinte határos a kivihetlenséggel. De mi részünkről hajlandók vagyunk ezt a tulságos féltékenység rovására róvni fel. Ha az egyház sok régi szép énekeit, dallamait más sokkal roszabb ujjakkal feleserélhetette; akkor nem látjuk át, miért ne bírna elég erővel ugyanazon az úton visszatérni a jobbakhoz, ha alkalom nyujtatik az illető éneklész s orgonászoknak azokat újra használatba vehetni, s kellő módon betanulhatni. S nem is lenne nagy nehézséggel összekötvé, mert a régi jó egyházi énekek, dallamok, könnyen felfoghatók, s több hatást is gyakorolnak, mint sok új. Csak alkalom s akarat legyen, s kétségünk sem lehet, hogy az ige testté válik. A kérdéses nagybecsü munkát csak rendkívüli türelem, szorgalom s idő feláldozással lehetett kiállítani. A mü világosabb jellemzését annak előbeszéde tünteti elő. Leginkább e mü harmoniai oldalára szoritkozván, meg kell vallanunk, hogy Zsasskovszky urakban a legképzettebb harmonikusok példányképeire találunk, kik nehéz feladatuknak a leglelkiesmeretesebben s művészileg megfeleltek. A kérdéses müvet (eltérve annak egyházi czéljától) nem csak az illető éneklészek s orgonászoknak, de általában minden magát a harmoniában mivelni törekedő

zenészek is a legmelegebben merjük ajánlani. Abból nemesak a különféle összhangzatoknak tiszta kezelési módját szabályait, de egyszersmind az orgonának nemes művészies játszását is megtanulhatják. . . Ha akadnának olyanok, kik szerfeletti követelésekkel lépve föl, abban a nem eléggé kifejlesztett merész vonások hiányát akarnák hibául felróni; azoknak csak azt válaszoljuk, hogy éppen az eφέléknek gondos kikerülése az, mely e műnek legfőbb érdemét teszi. — A katolikus egyházakban sokszor kéthangban is szokott a nép énekelni, következőképen nem czélszerű s nem is tanácsos, hogy az egyszerű dallam valami mesterséges, polyphonikus összhangzati figurákkal kísértessek. A protestáns egyházakban, hol a nép rendszeren csak egyhangban énekel, már inkább vállalkozhatik az illető merészebb s művészies összhangzati kíséretekre. — Mentől jobban megvoltak Zsasskovszkyurak köztve a dallamok alakításánál s azok kíséreténél; annál több művészies izlést s tudományt fejtettek ki az énekek közé szőit apró elő- s utójátékokban. Oly gazdag változatosságot találunk azokban, hogy minden nagy számuk mellett is alig lehet azokban ismétléseket tapasztalni. A mű 200-nál több hangjegyes példát foglal magában, melyek Zsasskovszkyurak által a legszabatosabb s izletesebb módorban vannak kidolgozva s összhangzatosítva. A kiállítás pedig fényesnek mondható. — Ez Énektárban előforduló énekek, dallamok gazdag forrásul szolgálhatnak a régi magyar dalok érdekében buvárkodók számára. Véleményünk szerint, több magyar zénézeti elemet lehet ezen egyházi énekekben találni, mint talán magokban a népdalokban. Azon számtalan magyar népdal között, melyekkel eddigelé alkalmunk volt megismerkedni, nem sok ősrégi eredetűre találunk, kivévén azokat, melyeket Mátray Gábor becsatolt közre a magyar akademia költségén. De a Zsasskovszkyurak által kidolgozott Énektárban sok olyat lehet kijelölni, melyek jóval régibb időkből származtanak, (itt több példát hoz elő.) Mielőtt tovább mennénk a kath. énektárban, folytatja Mosonyi, a következők könnyebb érthetéseért egypár szükséges észrevételt teszünk: a mai zene legfőképp az egyházi énekekből vette eredetét: a zenetudósok többnyire csak zárdákban éltek, a zénézeti mivelődés, előhaladás rendkívül lassan történt, csak akkor kezdődött nagyobb élénkség s kifejlődés, mikor dur, és moll hangnemek kissé háttérbe szoritották a régi egyházi hangnemeket. Kezdetben inkább foglalkoztak az összhangosítással, mint a dallamosítással; utóbbi csak később lett közfegyelem tárgya, mikor az összhangzatnak sajtát törvényei lettek, s a hangszereket tökélyesbökké tették. Ezért az egyházi dal-

lamok kisebb nagyobb mértékben egyhanguak, mert már nagyon korán keletkeztek, mikor t. i. a harmonia és melodia még egyiránt gyenge lábön állottak. A zene bölesője Olaszhoz volt, s innen többnyire szerzetesek ültették azt át s terjesztették a különböző éghajlatok alatt. — A mai pattanós rhytmus, dallamok emelkedése, a hangzathoz nem tartozó átmenő hangjegyek, előütések, s más diszitmények használata azon időkben ismeretlen volt; az ugynevezett coloraturás éneklés csak akkor támadhatott, miután ezt a jól művelt instrumentál zene mint úttörő útmutató megelőzte. Nagy különbség van egy magyar népdal, és egy régi magyar közt. A régi magyar egyházi énekekben ritkán található átmeneti hangjegyeket, éppen ezen egyszerűségben van zenénk biztos ismerhető jele; továbbá dalainknál minden hangra jobbadán egy szótag esvén, zenénk még azon különbséggel is bír, hogy soha sem kezdődik az üteny gyenge részével. (Auf tact). — Miután a kath. egyházi énektár legtöbb dalát csak hallás után gyűjtötték, mindenesetre nagy nehézséget kellett leküzdeni azoknak helyes hangjelzésekor, főczélunk tehát az illetőket figyelmeztetni ezen nagy értékű, s fáradsággal szerkesztett honi termékre, egypár szóval kimutatni ohajtván: miként lehetett ezen elrejtett kincseket új napfényre hozni; miért is e munkát ismételve ajánljuk mindazoknak, kik honi zenénket ápolni akarják.

Mosonyinak ezen nagy szaktudományról tanuskodó bírálata mellett, nem kevésbé érdekes egy másik külföldi szaklapnak véleménye. Ugyanis Tuma A. a bécsi sz. Annáról nevezett cs. kir. képezde tekintélyes zenetanára a „Neue Wiener Musik-Zeitung“ 1858-ik évi 33-ki számában ugyanez énektárról egyebek közt így ír: „Ezen a magyar kath. templomok használatára kidolgozott énekkönyv magában foglalja a legszokásosabb magyar egyházi énekeket, alkalmas köz- és utójátékokkal ellátva, mi annál dicséretre méltóbb, a mennyiben a jól alkalmazott közjátékok által az énekelni szerető község nemesak könnyebben és biztosabban énekel, hanem még az eφέle a dallam közé szabályosan alkalmazott hangfutamok által többször nyugponton nyer, a hol megpihenve lélekzetet könnyebben vévén, alkalmasabbá tétetik az ének további folytatására, s illő befejezésére. Az oly száraz, közjátékok nélküli lejátszása az egyházi énekeknek az orgonán, komoly megrovásra méltó, mert nem az kerestetik, hogy a nép sokat énekeljen, hanem, hogy az orgonálás és éneklés épületes egyházi módorban történjék. A jelen könyv tartalma, nekünk még azon örvendetes tanulságot szolgáltatja, hogy Magyarországon a vallásos népének sokkal magasabb fokon áll, mint azt sokan hinni megszokták, mert az itt összegyűjtött dallamok szigoruan egyháziások, komolyak és nemesek. Az orgona-kíséret általában nagy szorgalommal és hozzáértőleg van

kidolgozva, úgy hogy nem marad egyéb kívánni valónk, minthogy a mű azon elismerést és elterjedést találja, melyet valóban kiérdemel⁴ stb. — Ekként az énektár első kiadása szövegére, s zenészeti becsére nézve megbízható műnek bizonyodván be, csakhamar országszerte elterjedt, és úgy a kántoroknak, az e pályára készülőknek, mint az egyházi népének minden barátjainak kézikönyve lett; sőt annak egy példánya szeretett királynéknak zongorájára is eljutott. A szöveg, melyet tartalmazott, minden azóta kiadott ima- s énekkönyvben tért foglalt, millió példányban újra nyomtatva elterjedett, s a nép ajkán egészen meghonosodott. Az első kiadás már több év előtt elfogyván, az azóta eltelt idő, a szerzett tapasztalatok nyomán jelen új kiadás főkéletesítésére s bővítésére fordított, amint ezt annak beltartalma s terjedelme eléggé igazolják.

E második kiadás körülbelül hetven énekekkel bővítve van, melyek részint dallamra és szövegre nézve egészen újak, részint más vidékeken használatban lévén, e gyűjteménybe azért is fölvetettek, hogy mivel a nép örömmel énekl, rendszeres orgona-kísérettel legyenek ellátva. Így lön felvéve Simon Jukundián, sz. Ferencz r. áldozár, ez idő szerint Erdélyben provinciális gyűjteményéből több ének, nevezetesen a 45 lapon levő, továbbá az 56, 88, 373 és 380 sz. alatt levő énekek, melyek Erdélyben általában használtak. Az új énekek szövegei Tárkányi, Mindszenty és Sebők L. egyházi költőinktől valók. — A bővítések különösen észlelhetők a sz. mise énekeknél, továbbá az Oltáriszentség, karácson, nagyböjt, szűz Mária, reggeli, alkalmi énekeknél, és a halotti sz. miséknél. Van itt összesen 401 ének felvéve; oly gazdag gyűjtemény ez, hogy aligha fogja az illetőket valaha cserben hagyni. A könyv terjedelmes 42 ivről 66-ra emelkedett, és így az első kiadásnál 24 ivvel nagyobb. Ha valaki találkozna, ki még ennél terjedelmesebb p. u. 100 ivre terjedő ének-gyűjteményt kívánna, az valósággal képtelenséget s impracticus dolgot ohajt; különben is erre vonatkozólag az énektár első kiadásának előszavában alapos felelet olvasható, értelme oda menvén ki: miszerint egy énektár ezélja nem az, hogy halmaz legyen, hanem hogy minden alkalomra valóasztékos énekekkel szolgáljon. Ismerve Szeleptsény, Bozók, Kovács és más efféle műveket, mondhatjuk, hogy a java, e különben igen gyarló és ezikornyás dallamokkal bíró énekkönyvekből, eléggé ki van böngészve, és az énektárban felhasználva. Hogy utóvégre dallam tekintetéből melyik régi ének szép és jó, miután erre az egyházi zene szabályai sokat követelnek, csak az egyházi zenével komolyan, és alaposan foglalkozó szakfértők által dönthető el. — E kiadásban némely dallam egyszerűsítve lévén, az illető ének ezáltal egyházasabb alakot nyert, tudvalevőleg a ciframenetű énekek nem emelik az egyházi ének hatását és magasztosságát; — kiváló elő-

nyei közé tartozik az, hogy nemesak a már meglevő, hanem az újon bevett énekek utójátékai nagyobb részben szabályszerűleg a dallam motívumából vannak merítve.

A kiállítás szépsége is figyelembe vétetett, a mennyiben ez új kiadás vastagabb és így olvashatóbb hangjegyekkel nyomtatott; amellet az alakjára nézve igen kezelhető, a papír jó, a nyomás tiszta; a kettős tartalom a mű értékét csak emeli. Azon nagy költségekhez képest, amelyekkel ilyen hangjegyekkel kiállított mű előállítása jár a zár (5 fr.) nem csak csekélynek mondható, hanem az érdekeltekre nézve már magában véve is kedvezmény. — Legyen ennyi elég e 2-ik kiadás ismertetésére vonatkozólag, mely zenészeti szempontból jóval előbb áll az első kiadásnál, mit azon körülmény is bizonyít, hogy az rövid idő alatt a külföld előtt is figyelmet ébresztett. Ugyanis tudomására jutottunk annak, hogy Kewitsch Teodora beirenti kath. tanítóképezde igazgatója s zenetanára (nyugoti Poroszországban) ki nemesak az orgonadarabok és egyházi zeneművek szerzőse terén mint tekintély szerepel, hanem mint zenebúvár és kiadó is Némethonban ismeretes, nem régen egy levélben megkereste Zsaskovszky Endrét, engedélyt kérvén ez új énektár utójátékainak a német kath. képezdek és tanítók számára tanulmány és használat végett egy külön füzetben leendő kiadhatására; miután ez a munka kelendőségére hátrányul nem szolgálhat, sőt inkább, annak zenészeti becsét csak emelni fogná, a fent említett utójátékok külön kinyomathatása Kewitschnek megengedett. Nem marad tehát egyéb hátra, mint hogy ezen, e nemben egyedül álló, és nagy áldozattal kiállított szakmunka, melyet az egri érseki hatóság jóváhagyott, és az istenítisztelet egyformaságát az énekekre nézve is előmozdítani akarván elrendelte, hogy ez énektár az egri érseki megye egyházaiban, kántorképezdejében tankönyvül használtassék, nemesak benső jószágánál, de annál fogva is meleg pártolásra s érdemlett elterjedésre méltó, mert senki sem fogja tagadni azon ohaj jogosságát, hogy vajha nemesak egy két egyházmegyében, hanem országszerte mindenütt a kath. istenítiszteletben az énekekre nézve is lehető egyformaság legyen; különösen hivatva volnának az egyházmegyei hatóságok e mű pártolásával országszerte a kívánt egységet előmozdítani.

Ezek után, midőn a szóban levő művet e közlőny hasábjain ismertettük, azon megkönnyített helyzetben vagyunk, hogy annak érdemére nézve, szaklapokat beszállítottunk, nem mulasztván el a 2-ik kiadás előnyeit az elsőhez képest egyszerűen jelezni — s ekként a kritika véleményére hivatkozva, fel vagyunk mentve a munka ajánlásától annál is inkább, mert minden művelt kath. ember előtt tudva van, hogy a jól rendezett egyházi népének, és a helyes orgonászat

mily hathatos eszközök az isteni tisztelet emelésére és a vallásosság nevelésére, azért kívánatosnak vélnők, hogy e tekintetben a közreműködés minél tömegesebb legyen, csak is így lenne elérve azon magasztos cél, mely végett jelen nagy fáradsággal és szaktudománnyal kidolgozott énektár kiadatot.

— g. —

**Csőszt I. „A kegyes tanító-rend nyit-
neti vázlata.”** A nemesszívű jótevők áldott emlékezetének szenteli **Csőszt Imre**, kegyes tanító-rendi pap, hittudor, főgymnasium-igazgató, a m. kir. tudomány-egyetem hittankarának bekeblezett és a római tiberi akademiának lev. tagja. Nyitrán, 1876.

A főnebbi 278 lapra terjedő munkát nem mindennapi érdekeltséggel vettük kezünkbe. Hittük ugyanis, hogy e gymnasium monographiája egygyel több adatot szolgáltat annak megerősítésére, hogy ha Árpád e hort megszerezte nemzetünknek, a kat. egyház Európában tartózkodásunk hosszú századain keresztül, a ker. erkölcs és tudomány tanainak lelkünkbe csepegtetésével nélkülözhetlen tényezőként szerepelt annak megtartásában számunkra.

A nyitrai gymnasium, bár csak 175 évre terjed története, mindamelllett felszámíthatlan a haszon, melylyel a hon-fentartó ker. műveltség terjesztésében különösen felvidékünk nézve működött. S midőn a főntisztelt igazgató ur a ny. gymnasium történeti vázlatát közreboesátotta, míg egyrészt egyházunknak, mint hazánkban is a civilizatio anyjának, halhatatlan érdemeit feltüntette; másrészt művelődés-történelmünk egyik lézágának betöltése által a méltó elismerés koszoruját fűző önhalántékai köré.

Hogy e történeti vázlatnak sokoldalúságát s ennélfogva becsét felfoghassuk, csak azon tárgyakra kell egy tekintetet vetnünk, melyeket tartalmi körében foglal. I. Tájékozás. II. Kal. sz. József és a kegyes-tanító-rendnek eredete. III. A k. r. nyitrai gymnasium alapítója, alapításának kora és módja. A. IV. k. r. nyitrai tápnövelde keletkezése és megnyitása. V. A gymnasiumnak hat-osztályuvá kiegészülése. VI. Kal. József szentté-avatásának emlék-ünnepélye Nyitrán 1769-ben. VII. A tanodai pecsét. VIII. A gymnasiumi tantárgyak s azok előadási köre 1701—1876-ig. IX. Történeti adatok 1777. esztendőötől fogva. X. A tanintézetnek nyolc-osztályuvá kialakulása. XI. A felnöttek oktatása. XII. A gymnasiumi épület és tanhelyiségei. XIII. Az ösztöndíjak, jutalmak és segélyzések. XIV. Történet-statisztikai visszatekintés az intézet tanerőire és tanulóira 1701—1876. XV. A tanszerelvények, segédeszközök és egyletek. XVI. Visszapillantás. E pusztá tartalmi vázlat eléggé tájékoztathatja művelődésünk és tanügyünk barátait azon fontos mozzanatok iránt, melyek történelmünk utolsó két századában nemzeti életünkre oly nevezetes befolyást gyakoroltak.

Ha e mű kalauzolása mellett figyelmével végig

kiséri a szives olvasó e gymnasium történetét Matyasovszky László, nyitrai püspök által 1701-ben történt alapításától kezdve napjainkig; ha látja, mint igyekeztek világi, de főleg egyházi előkelőink ez intézetet, mint nemzeti műveltségünknek egyik fellegvárát folyvást teljes erősségében fentartani; mint buzgólkodtak a piaristák ottani megtelepítésök óta lankadást soha sem ismerő erővel és kitartással a vallásossággal párosított tudománnyal, a nemzeti nyelvnek és szellemnek ápolásában s hogy ennek folytán hány kiváló férfi lön ez intézetben nyert neveltetése által képesítve arra, hogy annyi bal-szerencse közt szóval-tettel emelhesse sokat szenvedett hazánk ügyének jobb karba jutását; lehetetlen hálával el nem felnie a Gondviselés iránt, mely a nemzetiségünk föntartására szolgáló eszközöket minkezeinkbe adá, és elismeréssel nem fizetnie azon írónak, ki a nemzeti boldogulásnak feltüntetése által a multban irányt ad a jövőre a nemzeti önboldogítás útjára nézve is. Hosszúra kellene nyulnia ez ismertetésünknek, ha ki akarnók emelni egymásután azon tanulságos dolgokat, melyek minden, művelődésünket szívén hordó hazánkfiára közérdekek. A lelkesedés, melylyel szerző tárgya iránt viseltetik; a melegség, mely ennek folytán minden során előmlik; a hazafias szellem, mely az egész munkán végig huzódik, s az emelkedett keresztény álláspont, melyből műve egészben és részben megvilágítását nyeri: mindannyi fényoldalai az általunk ismertett münek. Ha ehhez veszszük az oknyomozó gondolkodást, a bemélyedő reflexiót, az eléggé világos és gondolatárányos irályt; elmondottuk mindazt, mit e mű ajánlására elmondhatunk. S ha nem feledjük, hogy szerző bokros elfoglaltsága daczára is talált időt magának irodalmunk ily mű útján való gazdagítására; megadtuk a szerzőt méltán megillető elismerést.

S ha mindemelett kifogásainkat egyben-másban nem hallgatjuk el, csak igazságszeretetünknek adunk kifejezést; mely ha számbaveszi a jót, nem feleli a rosszat; ha észreveszi a fényt, nem kerti ki az árnyat; ha kiemeli az előnyt, nem palástolja el a hátrányt.

Legkevesebb sem vonjuk kétségbe szerző művében felsorolt adatainak hitelességét, mert hiszen ha valaki, ő állásánál, összeköttetéseinél és tehetségeinél fogva képesítve van arra, hogy hiteles adatokból állithassa össze a nyitrai gymnasium történetét: nincs okunk bizalmatlankodni arra nézve sem, mintha szerző az igazságszeretet sugallatának elhallgattatásával önkény-alkotta adatokat használt, vagy a meglévőket önkényüleg dolgozta volna fel: azt azonban mégis nagyon ohajtottuk volna, már csak műve érdekében is, hogy akár műve elején vagy végén, akár szövege közben idézte, fölemlítette volna azon forrásokat, melyekből a munkájának alapját képző anyagot merítette. Ezt műve folyamán keresztül sehol sem találjuk. Pedig csak így tette volna lehetővé, hogy még a legszigorúbb történelmi kritika világánál is, műve ne történelmi állítások halma-

zának, hanem ugyanannyi igazságok összegének tekintethessék. Tudjuk, hogy szerzőnek rendelkezésére állottak a műve megírásához szükséges püspöki, kegyesrendi, megyei, városi könyv- és levéltárak; azt is tudjuk, hogy azokat lelkiismeretesen fel is kutatta: épen azért őszintén sajnáljuk a művében imént jeleztük hiányt.

Továbbá mindnyájan beismerjük azon tényt szerint napjainkban a tudomány nemesak megszünt egyesek monopoliuma lenni, hanem édes mindnyájunk közkinésévé lőn; az előtt a jelenség előtt sem hunyhadtunk szemet, hogy a legjobb írók is nemcsak gondolataikban, hanem sokszor azok kifejezésében is bámulatosan megegyeznek — ahonnan a közmondás: „Magna ingenia conveniunt” — : mindamellett nem vélünk csalódní, ha azon gyanításunknak adunk kifejezést, hogy szerző művében nem egy helyen találkozunk olyan gondolatok és kifejezések egész sorával, melyeket mások írott vagy nyomtatott dolgozataiban olvastunk. S ha e gyanításunk alapos, amint, ha emlékezetünk nem csal, az is; örömmel vettük volna tudomásul azon szerzőnek, nyomtatott vagy kéziratnak idézését vagy fölemlí-tését, kinek vagy melynek segélyét műve egyik-má-sik részénél igénybe vette; míg most ennek hiányát csak sajnálattal kell kiemelniünk.

E körülményt leszámítva a művet igazi élvezettel olvastuk; s azt, habár ez élvezetükben megzavartak is a sajtóhibák, melyekre nem egy helyen bukkantunk, elégedetten tettük le keziinkből.

Még csak egy megjegyzést. Szerettük volna, ha a tartalom-jegyzéknek megfelelőleg maga a szöveg is megfelelő számu szakaszokra osztatik vala; miáltal egyfelől könnyebb áttekinthetést nyújtott volna az olvasónak, másfelől nem is lett volna annyira fárasztó.

De „Ubi plura nitent, non ego paucis offendar maculis”. A szerzőt, midőn sokoldalú elfoglaltságát méltányoljuk, a téren, melyre oly szép sikert ígérőleg lépett, annál szívesebben üdvözöljük, mert reméljük, hogy e művet, melyet maga is, történeti vázlat-nak nevez, egy minden igényt lehetőleg kielégítő fogja követni.

(4 + 6.)

Korény-Scheck V. „Buckle rendszere.” Tanulmány. Irta K. Sch. Vince. Bpest. Zilahy S. 1876. 8. r. 181. l. Ára 1 ft. 20 kr.

A humbug, minden jelenségével, szerepel a tudomány téren is. Uj, egymást evő rendszerek, nagyhangu felületesség, csörtető önmagasztalás, és csinált magasztaltatás, a megfogott hívek kisebb nagyobb serege, — nem ritka jelenségek ugy egyik mint másik tudomány-szakban. Ki még feltűnni, valamit érőnek látszani akar, legalább is reformatori praetensióval lépjen fel. Alább el se kezdje. Nem kezdte az angol Buckle sem. Nem kisebb, mint a történelem reformatorának igényével lépett fel. Mit eddig a történelemírásban legkitűnőbb történéseink adatgazdagság, kritika, rendszer tekintetében fel-

mutattak, — hiábavaló mind. A történelemhez egyik sem értett. Természetesen. Mert B. új rendszert talált fel, s rendszerének értéke legelső sorban is attól függ, hogy a történelem téren eddig elért vívmányok értéktelenségéről a közönség meggyőződve legyen. E meggyőződést igyekszik is hangzatos szavakban kinyerni rendszerének, — mely kevesebbre nem céloz, mint „kikutatni a törvényeket, melyektől az embericsellekedetek függenek, melyek a multat magyarázzák és ez által képesítenek arra, hogy a jövőt megjósoljuk.” B. rendszerének már iskolája van, — s nem hiányzik „felvilágosult” közönsége sem. Hódítását kicsinyelni, ignorálni nem lehet, s az ellensúlyozó fellépés annál kívánatosabb, minél tévesebb s veszélyesebb eredményeket szülhet az elmékben. E szempontból méltányolva, különösen kiemelendőnek találjuk a fenczimzett munkát, mely ha teljes részletességgel nem mutatja is fel B. összes tételeinek tarthatatlanságát, a főbb elvek helyes megvitatásával hivatva van arra, hogy B. rendszerét kellő értékében mutassa be. Kimutatja, hogy B. elérhetlen célra törekszik, hogy „kiindulási pontja tarthatatlan hypothesis, tulzott óhaj, mely realizálva soha sem lehet,” (7. l.) midőn a a multnak s ennek alapján a jövőnek oly ismeretét tartja lehetőnek, melyre a korlátolt emberi ész soha képes nem lehet, — mely egyedül csak Isten sajátja. Kimutatja az elvi következtelenségek sorozatát, az egyoldalúságot, mely B. rendszerén átvonul, s melyet csak azon önkény és subjectivitás magyarázhat, amelylyel előre kigondolt rendszere kedvéért eseményeket gondol ki, alakít és elhallgat; egyes tüneményekből, helytelen indokolás s elfogult magyarázattal elveket, törvényeket von le s állít fel. Az i-teni gondviselés, a szabad akarat, az egyén tevékenysége, az értelmi elem mellett az erkölcsi elem, mint az emberiség fejlődése s haladásának eltagadhatlan tényezői vannak kiemelve sz.-nél szemben B. törekvéssel, mely mindazok elvetésével vagy legalább is figyelmen kívül hagyásával oda irányul, hogy törvényeket állapítson meg, melyek az emberiség fölött végzetserű változhatlansággal uralkodnak; hogy megismerje s megismertesse az emberiség történelmét a nélkül, hogy magát az embert kellőképp ismerni akarná vagy szükségesnek tartaná. — K. műve főleg negativ oldalát tekintve erős és meggyőző. B. rendszer tarthatatlanságának kimutatása sikerült neki. A legjobb uton jár, midőn B.-t saját elvei nyomán következtelenségeken kapva, saját példáit ellene fordítva czáfolja. Kiváló e részben különösen „A természet befolyása a társadalmi rendre,” s „A morális erő kiküszöbölése a történelemből és a szellemi törvények” című szakaszok. — Positiv elemek is bőven vannak művében. Önálló philosophiai gondolkodás, széles olvasottság, ennek helyes felhasználása sok jó eszmét teremtett nála s mutat fel művében. Nem hagyjuk ugyan figyelmen kívül azon kifejezett célját, hogy azt kívánja főleg fel-

- által D. emlékére emelt szobor leleplezési ünnepélye alkalmából szerk. Farkas A. & Nagy S. (Szeged, Burger özvegye) 1 ft. —
- ERZÄHLUNGEN, belehrende; über die 7 Sakramente. 8. (Regensburg. Manz.) 1 ft. 95 kr.
- FÜRST, J., hebräische u. chaldeische Handwörterbuch üb. das alte Testament 3. Aufl. Bearb. v. V. Ryssel. gr. 8. (Leipzig. Tauchnitz. V.) 8 ft. 78 kr.
- GÖBEL, A., Exhorten zu den Sonn- u. Festtäglichen Episteln. 8. (Wien. Braumüller.) 3 ft. —
- GROTIUS L. C., moderner Jude. Culturbild 8. (München. Arenz'sche, Verl.) 1 ft. 95 kr.
- HAULEVILLE, BAR. V., die Zukunft der katholischen Völker. gr. 8. (Mainz. Kirchheim.) 1 ft. 17 kr.
- HORVÁT ÁRPÁD. Néhány szó a budapesti m. k. egyetemi könyvtár rendezése és czimtarozása ügyében. (Bpest. Athen.) — 50 kr.
- HUNFALVY PÁL. Magyarország ethnographiája. (Bpest. M. t. akademia.) Ara?
- JARISCH, A., Liturgik. Erklärung der Gebräuche u. Ceremonien der Heiligen katholischen Kirche. gr. 8. (Wien. Braumüller.) 1 ft. 30 kr.
- IHNE, WILHELM. Römische Geschichte. IV. Bd. Verfassung und Volk auf dem Höhepunkte der Republik. gr. 8. (Leipzig. Engelmann. W.) Ara 2 ft. 64 kr.
- JUNGFRAÜLICHKEIT, die. Der unbefleckten, jungfräulichen Gottesmutter geweiht 16. (Regensburg. Manz.) 1 ft. 30 kr.
- KALTENBACH, J. P. Mariensagen. Zw. Ausg. (Bonn. Lempertz. Matth.) 2 ft. 93 kr.
- KERSCHBAUMER, A., Paterfamilias. Eine Pastoral in Beispielen f. alte u. junge Seelsorger gr. 8. (Regensburg. Manz.) 3 ft. 90 kr.
- LENZ, Dr. MAX, Drei Tractate aus dem Schriftencyclus des Constanzer Concils. 6½ Bg. gr. 8. (Marburg. Elwert.) 1 ft. 30 kr.
- LEWES GY. H. A philosophia története. Thales-től Comte-ig. Ford. Dr. Bánóczy József. (Bpest. Akademia.) Ara?
- MARTIN, Dr. KONR. Blicke ins Talmudische Judenthum. Dem christlichen Volke enthüllt von Prof. Dr. Joseph Rebbert. Nebst einer Beleuchtung der neuesten Judenvertheidigung. 6 Bgen. 8. (Paderborn. Bonifacius-Druckerei.) — 39 kr.
- MAZURKIEWICZ, Dr. JOSEPHUS. Theologiae moralis Compendium pro usu praelectionum concinnavit 2 st. Bände. (Krakau. Milkowski. Dr. L.) 8 ft. 45 kr.
- MAYNARD, U., la sainte vierge. Ouvrage illustré de 14 chromolithographies et de 200 gravures, d'après les plus belles productions de l'art chrétien. Un vol. in 4. de 600 pages. Brochirt. (Paris. Didot, F. u. Co.) 13 ft. —
- MOOK, F., Theophrastus Paracelsus. Eine krit. Studie gr. 4. 5 ft. 20 kr.
- MORPURGO, C., die Statistik u. die Socialwissenschaften. gr. 8º (Jena. Costenoble.) 7 ft. 15 kr.
- MÜHLBAUER, W., Decreta authentica congregationis sanctorum rituum in usum cleri commodiorem ordine alphabetico concinnata. Supplementum. Tom. 2. Fasc. 2. gr. 8. (München. Strahl.) 1 ft. 63 kr.
- MÜHLBAUER, W., Thesaurus resolutionum s. e. concilii que consentaneae ad Tridentinorum p. p. decreta aliasque canonici juris sanctiones prodierant usque ad annum 1875. gr. 4. (München. Stahl.) 1 ft. 95 kr.
- NEDECZKY ISTVÁN. Deák. A képviselői alkotmány megalapítása. (Bpest. Tetty & társa.) 3 ft. 50 kr.
- NICOLAS A. A hit mestersége, bölcsészeti előkészítés a keresztény hit megszerzésére. Irta Nicolas Agost, magyaritá Bernatsky Ferencz, váczmegyei áldozár. II-ik olcsó kiadás, két kötet 8-r. VIII s 330, illetve VIII és 290 l., ára mind a két kötetnek 2 ft. —
- PIUS-KALENDER für Stadt und Land pro 1877. Reichhaltigster und bei geringem Preise bestausgestatteter kath. Volkskalender. 33 kr.
- REISCHL, V. K., Predigten auf die Sonn und Festtage d. Katholischen Kirchenjahres. 1. Bd. gr. 8. (München. Stahl.) 1 ft. 17 kr.
- RÉPÁSSY JANOS. Karácsonyi pásztorjáték. Karácsonyi és ujévi olvasmány jó iskolágyermek számára. Egyszersmind színelőadásra alkalmazva Betlehemesek részére. Külön lenyomat a „Népiskolából.“ Második kiadás. Egy példány 10 kr. Tömeges megrendelésnél százalék adatik. Kapható Egerben a szerzőnél vagy lye. nyomdában.
- RITUS consecrationis ecclesiae et altarium benedictionis et impositionis primarii lapidis pro ecclesia aedificanda etc. 16. (Regensburg. Pustet.) 1 ft. 30 kr.
- STEIN, H. K., Geschichts-Tabellen in übersichtlicher Anordnung. 5. Aufl. gr. 8. — 65 kr.
- SCHNEIDER, J. Medulla pietatis christianae. Ed. 3. 32. (Cöln. Bachem.) — 65 kr.
- TANKÓ J. A forradalmak kora és az újabb állami alakulások. (Bpest. Franklin társ.) 2 ft.
- VEITH, J. E., Die Parabel vom verlornen Sohn. 2. Aufl. 8. (Wien. Braumüller.) 1 ft. 50 kr.
- WITZ, C. A., die Lehre Christi nach den Seligpreisungen. gr. 8. (Wien. Braumüller.) 1 ft.

tüntetni: „mily hiu minden törekvés az isteni mindentudás eljáratására,“ — s ez inkább negatív jellegű ezélt el is érte; de ohajtottuk volna, ha kissé tovább megy, s nemcsak azon veszélyek feltüntetését nem mellőzi, melyek B. nézeteinek uralomra jutásával ugy az egyén, mint az emberiség nyilvános életében pusztítólag beállanak, — s ha ez által B. rendszere ellen egy új hatalmas érvet nem mellőz el: de ohajtottuk volna, hogy a helyes történelmi felfogást, a melyet műve után ítélve, a magáénak is vall, — az isteni gondviselés működését a történelemben, összefüggő vonásokban kidomborítja, s így olvasóit nemcsak egy rendszer helytelenségéről győzi meg, de a valódi helyessel is begyőzőleg megismerteti; — amire tán nem egy olvasójánál szükség is van. — Sz. „észletelei“ ez ohajtást keltették fel bennünk; s nem kételkedünk, hogy művének ez irányú kiegészítésére ő maga elég képességgel bír. Ha tanulmánya körének ilyképi kiszélesítésére alkalma nyílik, nagyon kívánatos lesz, ha nem egy helyen burkolt, homályos nyelvezetét eszméinek világosabbá tételére, kijavítja; egy-két vigyázatlanabb kifejezését elhagyja vagy módosítja, melyeken jelenleg átme gyünk, azon általános benyomás kedvező hatása alatt, melyet a magunkénak ismert elveken nyugvó munkájával velünk éreztetett. X—i.

— **Új zeneművek.** A berlini „Allgemeine Deutsche Musik-Zeitung“ 1876. 43-ik száma Liszt Ferencztől Tábornszky és Parsch pesti műárosok kiadásában megjelent hat zenemű felett, melyek címei következők:

1) „Paulai szent Ferenczhez.“ Ima férfikarra, magán résszel 1 ft 20. 2) A „lelkesezés dala“ férfikar. 70 kr. 3) „Az ébredő gyermek dicsénete“ nőikar. 3 ft. 4) Öt magyar népdal-átirat zongorára 1 ft. 5) Epitalam zongorára 1 ft. 6) Gyászhangok Mosonyi Mihály halálára zongorára 1 ft 20 kr. következő ismertetést hoz: „Diszes sorozata a válogatott zeneműveknek s annál diszesebb, mennél inkább kiviláglik belőlük, hogy azok minden sora értéke-

sebb, mint sok más szerzőnek egész vaskos kötete. Valamint nagy terjedelmű és jelentőségű műveiben Liszt mindig a legvalódibb teremtő művész színvonalára emelkedik: ilyennek mutatja ő magát kisebb keretű műveiben is, hol a legesekélyebb részlete kig meg gondozása, nehogy csak egy is méltatlannak tűnjék tel az ő névét viseini. Nálánál senki sem rendelkezik nagyobb mérvben azzal a hatalommal, melylyel a legigénytelenebb költeményt is zenészetű magaslatra képes emelni s valamely szöveg vagy költeményhez csak hozzá kell nyulnia s szíve bűvös hurjai azonnal megrendülnek. — Vagy a zongora és zenekar nagy mesterének ne állának rendelkezésére a lélek húrjai is? — Valóban ő rá elmondható, hogy „a ki nem tud érezni, az nem is képes őt megérteni s nem képes vele örülni, lelkesedni, imádkozni és gyászolni.“ De aki képes erre, az játsza és énekelje az ő műveit; az mélyedjen bele az ő műzójának csodálatos szépségeibe s ama ragyogó fényű boldogságot lehellő s keserű bánatot kifejező harmóniákba, melyek mint az északifény sugarai, önmagukból lövellenek ki, s melyeknél nem tudjuk, hol kezdődnek és hol végződnek. Többet és behatódobbat írjunk-e még e művek felől?

Vajjon egy tizedes- vagy épen egy közember bírhat-e elég merészséggel egy Moltke haditerveit ujjai hegyével keresztül-kasul keresztetni?!

Ugyanesak itt jelentek meg. Erkel Gyula. Soldosné kedvelt dalai. Hat eredeti és székely népdal, melyeket Soldosné asz. a „Leánykérőben“ és más népszínművekben a népszínházban leggyakrabban szokott énekelni. 1. Körül van Szatmár kerítve. 2. Kerek az én kalapom. 3. Vörös bort ittam az este. Ragyogó esillagom galambom. Csicsáéknál ég a világ. 4. Szeretiek angyalom. 5. Székely nóta: Fíadfalvi halas tóba. 6. Azért jó a disznótor. Énekhangra zongora kísérettel, (vagy zongorára küllön.) Ára 80 kr. — A toloncz Tóth Ede pályanyertes népszínművének összes kedvelt dalai. Énekhangra zongora kísérettel, alkalmazta Erkel Gyula. Ára 1 ft. A bagoly. polka fr. ifj Fahrbach Fülöptől. Ára 50 kr.

Könyvészet.

ACTA et decreta sanctorum conciliorum reneatorum. Collectio Lacensis. Tom. 2. gr. 4. (Freiburg. Herder.) 6 ft. 50 kr.
ALPHONSI theologia moralis. In compendium redacta etc. auctore A. Konings. gr. 8. New-York. (Einsiedeln. Benziger, Gebr.) 20 ft. 80 kr.
BOISSIER, de l'Académie française, l'opposition sous les Césars. 1 Vol. in 8. (Paris. Hachette & C.) 4 ft. 88 kr.
CHARPENTIER, J. P. Geschichte der Französischen Literatur d. XIX. Jahrh. gr. 8. (Stuttgart. Krabbe.) 3 ft. 90 kr.
DARSTELLUNG, 48. aus dem Alten u. Neuen Testament in Holzschn. u. beigefügten bibl.

Text. gr. 4. Geb. (Freiburg. Herder.) 3 ft. 25 kr.
DAVID, (l'abbé). Journal de mon troisième voyage d'exploration dans l'empire chinois. 2 Vols. in 18 Jésus, avec 3 cartes (Paris. Hachette u. C. 4 ft. 55 kr.
DIE ENTHÜLLTEN GEHEIMNISSE DER FREIMAUREREI, betreffend Aufnahme-Formalitäten, Lösungswort u. in Deutschland, England und Amerika, von einem alten Meister. 2 Bde. (Altona. Verlagsbureau.) 3 ft. 90 kr.
DUBOIS H., das Leben nachdem Glauben. 8. (Regensburg. Manz.) 2 ft. 60 kr.
DUGONICS ALBUM. A Szeged vár. közöns,

- által D. emlékére emelt szobor leleplezési innepélye alkalmából szerk. Farkas A. & Nagy S. (Szeged, Burger özvegye) 1 ft. —
- ERZÄHLUNGEN, belehrende; über die 7 Sakramente. 8. (Regensburg. Manz.) 1 ft. 95 kr.
- FÜRST, J., hebräische u. chaldeische Handwörterbuch üb. das alte Testament 3. Aufl. Bearb. v. V. Ryssel. gr. 8. (Leipzig. Tauchnitz. V.) 8 ft. 78 kr.
- GÖBEL, A., Exhorten zu den Sonn- u. Festtäglichen Episteln. 8. (Wien. Braumüller.) 3 ft. —
- GROTIUS L. C., moderner Jude. Culturbild 8. (München. Arenz'sche, Verl.) 1 ft. 95 kr.
- HAULEVILLE, BAR. V., die Zukunft der katholischen Völker. gr. 8. (Mainz. Kirchheim.) 1 ft. 17 kr.
- HORVÁT ÁRPÁD. Néhány szó a budapesti m. k. egyetemi könyvtár rendezése és czimtartózása ügyében. (Bpest. Athen.) — 50 kr.
- HUNFALVY PÁL. Magyarország ethnographiája. (Bpest. M. t. akademia.) Ára?
- JARISCH, A., Liturgik. Erklärung der Gebräuche u. Ceremonien der Heiligen katholischen Kirche. gr. 8. (Wien. Braumüller.) 1 ft. 30 kr.
- IHNE, WILHELM. Römische Geschichte. IV. Bd. Verfassung und Volk auf dem Höhepunkte der Republik. gr. 8. (Leipzig. Engelmann. W.) Ára 2 ft. 64 kr.
- JUNGFRAÜLICHKEIT, die. Der unbefleckten, jungfräulichen Gottesmutter geweiht 16. (Regensburg. Manz.) 1 ft. 30 kr.
- KALTENBACH, J. P. Mariensagen. Zw. Ausg. (Bonn. Lempertz. Matth.) 2 ft. 93 kr.
- KERSCHBAUMER, A., Paterfamilias. Eine Pastoral in Beispielen f. alte u. junge Seelsorger gr. 8. (Regensburg. Manz.) 3 ft. 90 kr.
- LENZ, Dr. MAX, Drei Tractate aus dem Schriftencyclus des Constanzer Concils. 6½ Bg. gr. 8. (Marburg. Elwert.) 1 ft. 30 kr.
- LEWES GY. H. A philosophia története. Thalestól Comte-ig. Ford. Dr. Bánóczy József. (Bpest. Akademia.) Ára?
- MARTIN, Dr. KONR. Blicke ins Talmudische Judenthum. Dem christlichen Volke enthüllt von Prof. Dr. Joseph Rebbert. Nebst einer Beleuchtung der neuesten Judenvertheidigung. 6 Bgen. 8. (Paderborn. Bonifacius-Druckerei.) — 39 kr.
- MAZURKIEWICZ, Dr. JOSEPHUS. Theologiae moralis Compendium pro usu praelectionum concinnavit 2 st. Bände. (Krakau. Milkowski. Dr. L.) 8 ft. 45 kr.
- MAYNARD, U., la sainte vierge. Ouvrage illustré de 14 chromolithographies et de 200 gravures, d'après les plus belles productions de l'art chrétien. Un vol. in 4. de 600 pages. Broschirt. (Paris. Didot, F. u. Co.) 13 ft. —
- MOOK, F., Theophrastus Paracelsus. Eine krit. Studie gr. 4. 5 ft. 20 kr.
- MORPURGO, C., die Statistik u. die Socialwissenschaften. gr. 8º (Jena. Costenoble.) 7 ft. 15 kr.
- MÜHLBAUER, W., Decreta authentica congregationis sanctorum rituum in usum cleri commodiorem ordine alphabetico concinnata. Supplementum. Tom. 2. Fasc. 2. gr. 8. (München. Strahl.) 1 ft. 63 kr.
- MÜHLBAUER, W., Thesaurus resolutionum s. c. concilii que consentaneae ad Tridentinorum p. p. decreta aliasque canonici juris sanctiones prodierant usque ad annum 1875. gr. 4. (München. Stahl.) 1 ft. 95 kr.
- NEDECZKY ISTVÁN. Deák. A képviseleti alkotmány megalapítása. (Bpest. Tettey & társa.) 3 ft. 50 kr.
- NICOLAS A. A hit mestersége, bölcsészeti előkészítés a keresztény hit megszerzésére. Irta Nicolas Ágost, magyaritá Bernatsky Ferencz, váczmegyei áldozár. II-ik olesó kiadás, két kötet 8-r. VIII s 330, illetve VIII és 290 l., ára mind a két kötetnek 2 ft. —
- PIUS-KALENDER für Stadt und Land pro 1877. Reichhaltigster und bei geringem Preise ausgestattet kath. Volkskalender. 33 kr.
- REISCHL, V. K., Predigten auf die Sonn und Festtage d. Katholischen Kirchenjahres. 1. Bd. gr. 8. (München. Stahl.) 1 ft. 17 kr.
- RÉPÁSSY JÁNOS. Karácsonyi pásztorjáték. Karácsonyi és ujévi olvasmány jó iskolásgyermek számára. Egyszersmind színelőadásra alkalmazva B e t l e h e m e s e k részére. Külön lenyomat a „Népiskolából.“ Második kiadás. Egy példány 10 kr. Tömeges megrendelésnél százalék adatik. Kapható Egerben a szerzőnél vagy lyc. nyomdában.
- RITUS consecrationis ecclesiae et altarium benedictionis et impositionis primarii lapidis pro ecclesia aedificanda etc. 16. (Regensburg. Pustet.) 1 ft. 30 kr.
- STEIN, H. K., Geschichts-Tabellen in übersichtlicher Anordnung. 5. Aufl. gr. 8. — 65 kr.
- SCHNEIDER, J. Medulla pietatis christianae. Ed. 3. 32. (Cöln. Bachem.) — 65 kr.
- TANKÓ J. A forradalmak kora és az újabb áltami alakulások. (Bpest. Franklin társ.) 2 ft.
- VEITH, J. E., Die Parabel vom verlornen Sohn. 2. Aufl. 8. (Wien. Braumüller.) 1 ft. 50 kr.
- WITZ, C. A., die Lehre Christi nach den Seligpreisungen. gr. 8. (Wien. Braumüller.) 1 ft.

<p>H e e s s e s t u d o m á n y o s m u n k á k , s z ó t á r a k s e t , f e l l á r o n i</p>	<p>frt. kr.</p>	<p>frt. kr.</p>
<p>VASS JÓZSEF. Hazai és külföldi iskolázás az Arpád-korszak alatt. A m. t. akadémia által jutalmazott pályamunka. 8-adrétben, 130 oldal. 1 ft. helyett</p>	<p>— 50</p>	<p>JELENKOR. Polit. és társasélet encyclopaediája. (2 ft. helyett) . . . . . 1 —</p>
<p>RUPP JAKAB. Magyarország helyrajzi története főtekintettel az egyházi intézetekre, vagyis a nevezetesebb városok, helységek, s azokban létezett egyházi intézetek, püspökmegyék szerint rendezve. 4 nagy 8-adrétű kötetben. (1655 oldal.) 11 forint helyett</p>	<p>3 30</p>	<p>GR. SZÉCHENYI ISTVÁN hátrahagyott munkái, fennmaradt kézírataiból. 2-ik kiadás. (3 ft. helyett)</p>
<p>RUPP JAKAB. Budapest és környékének helyrajzi története. 2 térképpel. Nagy 8-adrétben, 314 oldal. 2 ft. helyett</p>	<p>— 50</p>	<p>GR. SZÉCHENYI ISTVÁN munkái korszerű kivonatban, 2-ik kiadás. 3 kötet. (5 ft. helyett) . . . . . 2 25</p>
<p>RÖMÉR FLÓRIS. A régi Pest. Tört. tanulmány. Nagy 8-adrétben, 280 oldal. 1 ft. 50 kr. helyett</p>	<p>— 80</p>	<p>HUNFALVY JAN. Magyar kézi atlasz, mely 26 nagy földképen egész földünk egyes részeit ábrázolja. (12 ft. helyett) . . . . . 6 —</p>
<p>MAGYAR LÁSZLÓ. Délafrikai utazásai 1849—57-ben. 1 földképpel és 8 könyvomatú táblával. 4 ft. helyett</p>	<p>1 —</p>	<p>NENDTVICH K. Amerikai utazásom. 2 kötet. (3 ft. 70 kr. helyett)</p>
<p>MAGYAR LÁSZLÓ. Levelei és naplókivonatai. Kiadta Hunfalvy János. Egy földképpel</p>	<p>— 50</p>	<p>GUINET EDGAR. A forradalom. Franciaából ford. gróf Károlyi Tibor. 2 kötet. (5 ft. helyett) . . . . . 3 —</p>
<p>KALEWALA. A finnek nemzeti eposza. Az eredetiből ford. Barna Ferd. 2 ft. 30 kr. helyett</p>	<p>1 50</p>	<p>PÓR ANTAL. Hellas földirata és hellen államrégiségek. (1 ft. 40 kr. helyett) . . . . . — 70</p>
<p>HORVÁTH MIHÁLY és KOSSOVICH K. Az ipar- és kereskedés története Magyarországon, a XVI. század elejéig. 1 ft. 90 kr. helyett</p>	<p>— 20</p>	<p>HÁROM NEMZEDEK. (Széchenyi és Vörösmarty. Kossuth és Petőfi. Deák és Arany.) (60 kr. helyett)</p>
<p>GUIZOT FER. Az angol forradalom története I-ső Károly haláláig. (2 ft. helyett)</p>	<p>1 —</p>	<p>LÓSKAY B. A magyar nyelv, irodalom és műveltség története. (1 ft. 80 kr. helyett)</p>
<p>HAZÁNK. Szerkeszté Török János. Sok képpel. I. II. folyam. (12 ft. helyett)</p>	<p>6 —</p>	<p>SZEMAK ISTV. A német irodalom története. (3 ft. helyett) . . . . . 1 50</p>
<p>B. JÓSIKA MIKLÓS Emlékiratai. 4 köt. (4 ft. helyett)</p>	<p>2 —</p>	<p>KÖPESDI S. A görög irodalom története. (90 kr. helyett) . . . . . — 45</p>
<p>B. JÓSIKA MIKLÓS. A magyarok őstörténelme. 3 kötet. (6 ft. helyett)</p>	<p>3 —</p>	<p>CSOKONAI M. válogatott munkái. Kiadta Toldy Fer. 3 kötet. (1 ft. 50 kr. helyett)</p>
<p>PAP DÉNES. Okmánytár Magyarország függetlenségi harcának történetéhez 1848—1849. 2 kötet. (6 ft. 60 kr. helyett)</p>	<p>3 30</p>	<p>EÖTVÖS JÓZS. báró. A nővérek. (2 ft. helyett) . . . . . 1 —</p>
<p>SALAMON FER. Magyarország a török hódítás korában. (2 ft. 80 kr. helyett)</p>	<p>1 40</p>	<p>— Elbeszélések. (1 ft. 40 kr. helyett) . . . . . — 70</p>
<p>SALAMON FER. Az első Zrínyiek. (3 ft. helyett)</p>	<p>1 50</p>	<p>ERDELYI JAN. Válogatott magyar közmondások. 2-ik kiadás. (1 ft. helyett) . . . . . — 50</p>
<p>SCHILLER FER. A 30 éves háború története. (2 ft. helyett)</p>	<p>1 —</p>	<p>ERDELYI JAN. Válogatott magyar népdalok. (1 ft. helyett) . . . . . — 50</p>
<p>SZILÁGYI SÁNDOR. A magyar forradalom férfiai 1848—49-ben. II-ik kiadás. (2 ft. helyett)</p>	<p>1 —</p>	<p>GYÖNGYÖSI ISTVÁN válogat. poétai munkái, kiadta Toldy Fer. 2 kötet. (1 ft. 50 kr. helyett) . . . . . — 75</p>
<p>SZILÁGYI SÁNDOR. Erdélyország története tekintettel művelődésére. 2 kötet. (4 ft. helyett)</p>	<p>2 —</p>	<p>KISFALUDY KÁROLY. Tihamér. (80 kr. helyett) . . . . . — 40</p>
<p>SZILÁGYI SÁNDOR. Vértanúk a magyar történetből. (2 ft. 50 kr. helyett)</p>	<p>1 25</p>	<p>KISFALUDY SÁNDOR hátrahagyott munkái. Kiadta Toldy Fer. 4 kötet. (4 ft. 80 kr. helyett) . . . . . 2 40</p>
<p>FOGARASI JAN. Művelt magyar nyelvtan elemi része. (2 ft. helyett)</p>	<p>1 —</p>	<p>MAJLÁTH JAN. Magyar regék, mondák és népmesék. (2 ft. 50 kr. helyett) . . . . . 1 25</p>
<p>BALLAGI MOR. A magyar nyelv teljes szótára. 2 testes kötet. Fűzve (8 ft. helyett) 4 ft. — bekötve (10 ft. helyett)</p>	<p>5 —</p>	<p>MERÉNYI L. Sajtó- és tiszavölgyi népmesék. 2 kötet. (2 ft. helyett) . . . . . 1 —</p>
<p>Német-magyar TUDOMÁNYOS MŰSZÓTÁR. (2 ft. 50 kr. helyett)</p>	<p>1 25</p>	<p>MERÉNYI L. Dunamelléki eredeti népmesék. 2 kötet. (2 ft. helyett) . . . . . 1 —</p>

A főtisztelendő r. k. lelkész és segédlelkész uraknak hitelben is, havonkénti törlesztés mellett, készségesen szolgálók.

A vidékről érkezett megrendelések néhány nap lefolyása alatt pontosan, postautánvét mellett is eszközöltetnek. — Csomagolásért semmi sem számítatik.

Szolcsányi Gyula.
könyv-, zenemű- és papirkereskedése **Egerben.**

TARTALOM :

<p>A t. olvasókhöz. Egyházirodalmi iskoláinkról. S z e m l e : Zsasskovszky-Tárkányi. „Katholikus egyházi Enektár.” Csősz I. „A kegyes tanító-rend</p>	<p>nyitrai gymnasiumának történeti vázlata.” Korény-Scheek V. „Buckle rendszere.”</p>	<p>Könyvészet. Irodalmi vegyesek. Felhívás a t. szerző és kiadó urakhoz. Hirdetések.</p>
--	---	--

A megrendelések teljesítésére ajánlja magát **Szolcsányi Gyula**, könyvkereskedő Egerben.

Nyomatott az érseki lyceum könyvnyomdájában, Egerben, 1876.